

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia de Cultura 12(4) 2020

ISSN 2083-7275

DOI 10.24917/20837275.12.4

Karolina Karbownik

SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny w Warszawie

ORCID 0000-0001-6545-0297

Anna Svetlova

Uniwersytet Jagielloński

ORCID 0000-0002-9284-7852

Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji naukowej

Modern Heavy Metal Music, 24–25.06.2020, Helsinki, Finlandia

W ciągu ostatnich pięciu lat Helsinki nieformalnie stały się stolicą muzyki metalowej. O wadze tego gatunku muzycznego w kulturze fińskiej mówi się co najmniej od dwóch dekad, nie tylko na poziomie „fanowskim”, ale również wśród polityków, w gospodarce i rzecz jasna w nauce. Wielu cenionych badaczy kultury muzycznej pochodzi z Finlandii, a studenci oraz doktoranci często wybierają edukację na fińskich uczelniach. Odbywająca się w Helsinkach konferencja *Modern Heavy Metal Music* stanowi jedno z najważniejszych wydarzeń naukowych dla akademików zainteresowanych tematami z obszaru *metal studies*. Miniona edycja konferencji, w której wzięła udział blisko stuosobowa publiczność, potwierdza wprowadzenie studiów nad muzyką metalową do międzynarodowej przestrzeni akademickiej.

MHMC 2020 odbyła się w dniach 24–25 czerwca br. w nieco zmienionej formie, co zostało spowodowane obostrzeniami wynikającymi z pandemii SARS-CoV-2. Prelegenci oraz osoby chętne do uczestnictwa w obradach spotkali się wirtualnie. Wszelkie niedogodności z tym związane wynagrodził fakt, że wydarzenie online było dostępne dla osób z odległych państw. Organizatorem MHMC 2020 niezmiennie była Szkoła Biznesu Uniwersytetu w Aalto (Espoo, Finlandia). Tematem przewodnim tej edycji konferencji były narracje kulturowe w muzyce metalowej.

Dwa dni obrad wypełniły różnorodne referaty wygłoszone łącznie przez dwudziestu trzech prelegentów, badaczy z różnych dyscyplin (w tym literaturoznawców, kulturoznawców, filologów, psychologów i in.). Po oficjalnym powitaniu przez organizatora wydarzenia, Toniego-Mattiego Karjalainena, pierwszy dzień konferencji rozpoczął się od prezentacji Tehro Loikkanena i Saary Hajmetoju (Uniwersytet w Aalto / Uniwersytet w Helsinkach), którzy postawili w swoich badaniach pytania, jak precyzyjnie sztuczna inteligencja może zaklasyfikować okładkę albumu do odpowiedniego podgatunku i jak wypadają te wyniki w porównaniu z wynikami człowieka. Aby odpowiedzieć na te pytania, opracowali oni grę *Metal Master*, w której ludzie grają przeciwko wyszkolonej sieci neuronowej i próbują odgadnąć, do jakiego podgatunku może należeć każda okładka albumu. Po zebraniu wyników i ich analizie okazało się, że sieć neuronowa jest skuteczniejsza od graczy, którzy

nie są zaznajomieni z muzyką metalową, jednak jej fani mają doświadczenie wykraczające poza możliwości sztucznej inteligencji. Jako druga wystąpiła Gabriella Liciskó, doktorantka Uniwersytetu Ben Guriona (Węgry), badająca wpływ dorastania w industrialnej dzielnicy powojennego Birmingham na twórczość zespołu Judas Priest. Prelegentka przybliżyła tematykę utworów zespołu, wskazując na inspiracje czerpane z otoczenia. Kolejnym gościem MHMC był Dawid Kaszuba reprezentujący Uniwersytet Jagielloński. Przywołał on w swoim wystąpieniu twórczość wokalistki Poppy i jej narracje wzmacniające. Skoncentrował się na sposobie, w jaki Poppy wykorzystuje swój skrajny, groteskowy efekt do przedstawienia wizualnych, dźwiękowych i lirycznych narracji empowermentowych i osobistych. Wystąpienie to kończyło pierwszy panel konferencji, rozpoczynając jednocześnie dyskusję z udziałem prelegentów.

Drugi panel otworzył Jakub Hospod (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie). W trakcie jego wystąpienia publiczność mogła się dowiedzieć, w jaki sposób Rage Against The Machine tworzy kontrkapitalistyczną narrację, łącząc się z perspektywą deterministycznego wpływu mechanizmu kapitalistycznego. Prelegent podjął się próby ukazania, w jaki sposób kapitalizm wchłania narracje, nawet skierowane przeciwko sobie. Następnie Ekatarina Ganskaya omówiła prezentację, dla której źródło stanowiło twierdzenie Simona Fritha, według którego „ideologia rocka – spory o to, co oznaczają płyty, do czego służy rock – zawsze była wyraźniej artykułowana przez fanów niż przez muzyków”. Swoje wystąpienie poparła doświadczeniem zawodowym i wiedzą akademicką z obszarów mediów i dziennikarstwa. Wraz z kolejną prelegentką nadszedł czas na pierwsze podczas MHMC 2020 analizy muzyki metalowej z Finlandii. Janika Achenbach z Uniwersytetu w Hamburgu sięgnęła do korzeni kultury fińskiej, przedstawiając jej kluczowe cechy, które wciąż są żywe i inspirujące dla współczesnych artystów. Ciekawe wystąpienie dr Ceren Güsler z Uniwersytetu Bilkent w Ankarze zostało poświęcone narracjom zimnej wojny w muzyce heavymetalowej. Przykłady, jakie przytoczyła prelegentka, pochodziły ze scen metalowych z kilku różnych państw, co pozwoliło szeroko spojrzeć na omawiane zjawisko. Z dużym zainteresowaniem spotkało się również kolejne wystąpienie, którego autorzy, Iman Rahman Anggawiria Kusumah oraz Nurdianti, przybliżyli proces rozwoju muzyki metalowej w Indonezji, czego efektem jest obecna forma gatunku. Sięganie przez muzyków metalowych do własnych korzeni pozwala na budowanie oryginalnej formy, docenionej już na lokalnej scenie w Bundung – mieście, które nieformalnie stało się centralnym punktem na mapie metalowej Indonezji. Kolejna występująca prelegentka, mgr Jasmin Hammon z Uniwersytetu w Limoges, omówiła tematy apokaliptyczne i postapokaliptyczne we współczesnej muzyce metalowej, zwracając szczególną uwagę na konteksty religijne oraz odniesienia do literatury, a także na sposób, w jaki muzyka metalowa przyczynia się do współczesnego (post)apokaliptycznego dyskursu. Po tej, atrakcyjnej wizualnie, prezentacji przyszedł czas na przedostatnie wystąpienie tego dnia, którego autorką była prof. Amaranta Sugar García. Dokonała ona przeglądu badań dotyczących ponownego zaawłaszczenia Cyda przez hiszpańskie (niefaszystowskie) zespoły heavymetalowe, co dowodzi znaczenia średniowiecza dla przekazywania hiszpańskiej tożsamości kulturowej. Zaprezentowała wyniki badań nad wykorzystaniem kulturowych narracji

leonesizmu, ruchu politycznego, który dąży do uniezależnienia się regionu León od Kastylii, w muzyce zespołów Klanghör i Llvme, oraz rolę legendarnej postaci Vellida Dolfosa w definiowaniu tożsamości kulturowej Leończyków. Dzień pierwszy MHMC 2020 zamknęła prezentacja mgr Anny Svetlovej z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, która omówiła romantyczne narracje w twórczości zespołu Nightwish, zwracając uwagę na interesujące przykłady funkcjonujące na poziomach muzycznych, ikonicznych i scenicznych zespołu. Odniosła się ona do teorii Simona Fritha, który dużą część dorobku naukowego poświęcił koncepcjom narracyjnym.

Drugi dzień MHMC 2020 został zainaugurowany przez wystąpienie profesora Esy Räsänen, który wraz z zespołem badawczym dokonał w ostatnich latach wielodyscyplinarnych przełomów w badaniach złożonych sygnałów i szeregów czasowych w kardiologii obliczeniowej i ilościowych badaniach muzycznych. Przedstawił on odkrycia w zakresie mikroodchyleń w rockowej grze na perkusji. Naturę fluktuacji rytmicznych poparł kilkoma przykładami, wśród których znaleźli się kultowi perkusiści tacy jak John Bonham czy Neil Peart. Następnie Yanina Rapatskaya z Higher School of Economics w Moskwie wygłosiła referat poświęcony wizualnym aspektom tożsamości narodowej w rosyjskim black metalu. Przytoczone przez prelegentkę przykłady zainteresowały publiczność, otwierając ciekawą dyskusję. Jako trzeci tego dnia wystąpił dr Aila Mustamo, pochylając się nad nazi metalem. Badacz zauważył, że narodowy socjalizm w black metalu wymyka się czarno-białym definicjom, a publiczność chce uczestniczyć w koncertach prawicowych zespołów z różnych powodów, na przykład ze względu na chęć zabawy, ataki na (post) nowoczesny styl życia, dla samej muzyki lub z potrzeby odczuwania niebezpieczeństwa. Po krótkiej przerwie przed międzynarodowym audytorium wystąpili dr Maarit Kinnunen i prof. Antti Honkanen, którzy podzielili się wynikami badań nad starzejącymi się fanami metalu. Badania przeprowadzane były podczas dużych festiwali muzycznych w Finlandii. Zaprezentowanie ich w szerszej, historycznej perspektywie pozwoliło poznać rolę muzyki metalowej w życiu społecznym mieszkańców Finlandii. Wystąpienie mgr Charlotte Doesburg poświęcone było podejmowania motywów narodowej fińskiej epopei *Kalevali* w tekstach utworów artystów metalowych z Finlandii. Prelegentka ukazała reprezentację kobiet w *Kalevali* oraz ich występowanie w lirykach. Badania pozwoliły dostrzec popularność wybranych bohaterów i sposób ukazywania ich w muzyce. Mgr Karolina Karbownik z SWPS Uniwersytetu Humanistycznospołecznego w Warszawie zaprezentowała twórczość blackmetalowego zespołu Batushka jako próbę kultywowania tradycji ludowych regionu Podlasia w kontekście wyznania prawosławnego. Po przedstawieniu charakterystyki wyznania prawosławnego i obrzędów z nim związanych zaprezentowała przykłady wykorzystania przez zespół Batushka form i symboli religijnych żywych we wspólnocie wyznaniowej.

Po przerwie głos zabrała mgr Lise Vigier z Uniwersytetu w Caen. Prelegentka poruszała się w swoim wystąpieniu po studiach nordyckich, gender oraz ekokrytyki, zwracając szczególną uwagę na obecność zwierząt w muzyce metalowej z Finlandii. Wykazała, iż bliższe przyjrzenie się związkom między ludźmi a zwierzętami ma znaczenie dla *metal studies* i generuje dyskusje na temat konstrukcji kulturowych, autentyczności i płci. Ciekawy referat zaproponował prof. Tuomas

Harviainen, poświęcając swoje wystąpienie problemowi zamierzonej i niezamierzonej „wierności” muzyce i kulturze metalowej. Interesującym okazał się również temat poruszony przez prof. Cynthię M. Grund z Uniwersytetu w Odense. Badaczka wnikliwie przyjrzała się relacjom narracji muzycznych, lirycznych i wizualnych, przedstawiając ich zależności i próbując odpowiedzieć na pytanie, dlaczego uważamy muzykę metalową za znaczącą. Podkreśliła potęgę muzyki metalowej, jej różnorodność i zdolność do generowania wielu głębokich pytań i rozważań filozoficznych. Zakończeniem części prelekcyjnej było wystąpienie Pasqualiny Eckerström, której badania kontekstów religijnych i politycznych ekstremalnego metalu w Iranie i w Arabii Saudyjskiej wywołały dynamiczną dyskusję nad wolnością sztuki, słowa i poglądów, a także nad muzyką metalową jako medium. Wystąpienie stanowiło swego rodzaju wprowadzenie do projekcji filmu *Persian Black Metal Story* w reżyserii Janne Vuorela, po którym nastąpił powrót do dyskusji na wspomniany wyżej temat.

Konferencja MHMC 2020 po raz kolejny udowodniła, jak szerokim i ważnym zjawiskiem jest muzyka metalowa. Dzięki jej bogactwu i różnorodności w formach muzycznych, lirycznych i wizualnych dostarcza ona wielu problemów badawczych w różnych dyscyplinach. MHMC 2020 stała się także forum – przestrzenią spotkania naukowców reprezentujących ośrodki badawcze z całego świata. Dwudniowa wymiana myśli i poglądów bez wątpienia otwiera kolejną szansę na popularyzację *metal studies* na świecie, a także na międzynarodową współpracę na licznych polach badawczych.

Karolina Karbownik
Anna Svetlova